

Handläggare
Annika Ekengren
Telefon: 08-508 01 230**Till**
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd
2017-09-21

Riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg

Remiss från kommunstyrelsen

Förvaltningens förslag till beslut

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Gunilla Davidsson
tf. stadsdelsdirektörAila Laukkonen
tf. avdelningschef

Sammanfattning

De nu gällande riktlinjerna för handläggning av bistånd enligt SoL och insatser enligt LSS till personer 65 år och äldre beslutades av kommunfullmäktige 2015.

Riktlinjerna behöver revideras bland annat eftersom Socialstyrelsen utkommit med nya föreskrifter och anvisningar som påverkar handläggningen inom äldreomsorgen. Kommunfullmäktige har också beslutat om att införa ramtid vid beslut om hemtjänst vilket påverkar hur beställning av insatser ska formuleras samt hur en genomförandeplan ska upprättas.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget och anser att det är viktigt att riktlinjerna är så tydliga som möjligt och att dessa återkommande revideras för att upprätthålla likställigheten i staden och stärka rättssäkerheten för den enskilde.

De föreslagna riktlinjerna ger ett bra stöd och vägledning för biståndshandläggarna i det praktiska arbetet med de individuella behovsbedömningar som alltid ska göras.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat Riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg till samtliga stadsdelsnämnder, äldre- nämnden socialnämndens råd för funktionshinderfrågor, synskadades riksförbund samt SLK. Svar på remissen ska ha inkommit till kommunstyrelsen senast den 2 oktober 2017. Remissen bifogas.

Ärendet

Äldreförvaltningen har utarbetat ett förslag till nya riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg. De nu gällande riktlinjerna beslutades av kommunfullmäktige 25 maj 2015. Då det tillkommit nya föreskrifter och anvisningar som påverkar handläggningen samt att beslut om ramtid inom hemtjänsten tagits av kommunfullmäktige finns behov av att riktlinjerna revideras. Syftet med riktlinjer för handläggning av ärenden är att säkerställa likabehandling och rättssäkerhet för de äldre i staden. Riktlinjerna fungerar som stöd och vägledning för biståndshandläggarna i det praktiska arbete med de individuella behovsbedömningar som ska göras i varje enskilt fall.

I nedanstående redovisas i korthet de förändringar/förtydliganden i texten som gjorts och de nya avsnitt som tillkommit.

Handläggning av ärenden

Med handläggning av ärenden avses all den verksamhet som syftar till att göra det möjligt för nämnden att fatta beslut i ett enskilt ärende. Individuella bedömningar ska alltid göras, de insatser som beviljas ska tillförsäkra den enskilde skälig levnadsnivå. För en rättssäker handläggning hänvisas till Socialstyrelsens handbok ”Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten ” Riktlinjerna tar i första hand upp den handläggning som är specifik för Stockholms stad.

Särskilt utsatta grupper

Detta är ett nytt avsnitt i riktlinjerna som anger hur biståndshandläggarna ska arbeta med äldre som bedöms som särskilt utsatta. Äldre som utsätts för hot och våld ska uppmärksammas. Stadens program för våld i nära relationer och hedersrelaterat våld ska tillämpas i handläggningen. Samverkan mellan handläggare inom olika verksamhetsområden i socialtjänsten ska ske. Likaså ska en gemensam bedömning göras mellan olika verksamhetsområden vid

ansökan eller anmälan som rör en hemlös person över 65 år med eller utan missbruksproblematik. Vid kontakt med en äldre person som inte talar svenska eller är syn-, hörsel- eller talskadad ska biståndshandläggaren vid behov anlita auktoriserad tolk.

Företrädare för den enskilde

Texten i avsnittet har förtydligats om den enskildes rätt att anlita ombud vid kontakt med myndigheter. Ombud ska ha fullmakt, muntlig eller skriftlig varav skriftlig rekommenderas, muntlig fullmakt ska alltid dokumenteras. Anhöriga har ingen laglig rätt att företräda den enskilde men kan lämna information till utredningen. Den 1 juli 2017 trädde en ny lag om framtidsfullmakter i kraft vilket behandlas kortfattat i avsnittet.

Beställning av hemtjänst

Beställningen ska formuleras så att utformningen av de beviljade insatserna, samt när och hur dessa ska utföras, överläts till utföraren och den enskilde att komma överens om. Beställningen ska inte längre precisera varje insats på detaljnivå utan fungera som ram. Riktlinjerna lämnar exempel för handläggaren på hur rambeställningar kan se ut. Äldreförvaltningen har också utarbetat tydliga anvisningar för beställning och genomförandeplan för hemtjänst.

Anställda anhörigvårdare

Från och med 1 januari 2017 tillämpar staden inte längre möjligheten att anställa anhöriga annat än vid synnerliga skäl. I riktlinjerna anges vilka skäl det kan vara och vilka kriterier som ska vara uppfyllda om en anhöriganställning övervägs. Hur beslutsprocessen ska se ut vid handläggning av dessa ärenden beskrivs också.

Mat och måltider

Maten är inte bara livsnödvändig, den kan också vara dagens viktigaste händelse. Den som inte kan tillreda sina måltider själv och inte kan få behovet tillgodosett på annat sätt ska i första hand få hjälp med matlagning. Vid måltidshjälp är det viktigt att bedöma de individuella behoven. Tiden för matlagning hos den enskilde kan variera utifrån medicinska och andra skäl. Vid frekvens av måltider ska det beaktas att nattfastan inte överstiger 11 timmar. Om den enskilde behöver sällskap vid måltid ska detta beviljas om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

Bistånd för egenvård

Stycket är förtydligat med att egenvård är en hälso- och sjukvårdsåtgärd som legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal bedömt att den

enskilde själv kan utföra. Om den enskilde kan ta ansvar för åtgärden men behöver praktisk hjälp att utföra den kan den beviljas som bistånd enligt socialtjänstlagen. Legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal upprättar ett intyg att åtgärden kan utföras som egenvård med en dokumenterad planering som biståndshandläggaren ska få som underlag.

Daglig verksamhet efter pension

Stycket innehåller ett förtydligande om att enligt rättspraxis har normal pensionsålder ansetts kunna uppgå till 67 år istället för 65 år vilket påverkar möjligheterna att få ha kvar insatsen daglig verksamhet. Även personer som uppnått pensionsålder kan ges möjlighet att fortsätta i daglig verksamhet som ett sätt att undvika passivering och isolering. Daglig verksamhet går inte att ersätta med dagverksamhet då syftet med insatserna är åtskilda.

KBF-(bostadsbidrag för personer med funktionsnedsättning)

Stycket är uppdaterat utifrån socialförvaltningens nya tillämpningsanvisningar för kommunalt bostadsbidrag för personer med funktionsnedsättning.

Daglig sysselsättning efter pensionsålder

Äldre med psykiska funktionsnedsättningar ska kunna ha kvar möjligheten till sysselsättning även efter pensionsåldern om det fyller ett viktigt behov. Även i dessa fall uppgår normal pensionsålder till 67 år. Inte heller daglig sysselsättning kan ersättas med dagvård.

Information om ett tryggt och anpassat boende

Nytt stycke. Biståndshandläggaren ska i ett tidigt skede informera äldre personer i behov av insatser om hur de kan anpassa sitt boende i syfte att skapa trygghet. Det kan ske genom att handläggaren hjälper den enskilde med information om olika boendalternativ eller andra insatser som trygghetslarm och hemtjänst. Handläggaren ska också vid behov hjälpa till med att förmedla kontakter med primärvård, bostadsförmedlingen och stadsbyggnadskontoret för bostadsanpassning.

Icke biståndsbedömda insatser.

Nytt stycke som beskriver de icke biståndsbedömda insatserna som staden erbjuder alla över 65 år. Biståndshandläggaren behöver ha god kännedom om dessa insatser som är syn- och hörselkonsulent, vaktmästarservice samt öppna mötesplatser för äldre.

Folkbokföringskommunen

Nytt stycke som anger folkbokföringskommunens skyldighet gällande hjälpinsatser enligt SoL som den enskilde kan ha behov av under kriminalvård i anstalt, under vård på sjukhus eller i annan sjukvårdsinrättning på initiativ av någon annan än kommunen samt insatser som kan bli aktuella vid avslutning av ovanstående vård.

Flytt från annan kommun till Stockholms stad

Stycket har utökats och omfattar en ny fördelning av inkomna ärenden från annan kommun gällande ansökningar om särskilt boende. Servicenämnden föreslås ansvara för denna fördelning. För att få en jämnare fördelning av ansökningar om särskilt boende mellan stadsdelsnämnderna föreslås att alla ansökningar från andra kommuner omgående skickas till Äldre direkt som fördelar ärendena till de olika stadsdelsförvaltningarna utifrån en särskilt framtagna fördelningsnyckel som uppdateras varje år.

EU/ESS medborgare

Nytt stycke som handlar om EU-medborgares rätt att röra sig fritt inom EU-länderna. Den fria rörligheten innebär att EU medborgare har rätt att resa och vistas i ett annat EU land i tre månader under förutsättning att personen inte utgör en orimlig belastning för biståndssystemet. Personer som vistas i en kommun har dock rätt till bistånd för avvärja en nödsituation som inte går att lösa på annat sätt.

Äldre som inte är EU medborgare

Nytt stycke som handlar om ekonomiskt bistånd till flyktingar som söker uppehållstillstånd i Sverige. Migrationsverket ansvarar för bistånd i form av logi, bostadsersättning, dagersättning och särskilt bidrag. I rättspraxis har Migrationsverkets ansvar för logi inte ansetts hindra att den enskilde har rätt till hemtjänst vid prövning enligt SoL. Ansökan om insatser med hjälp i hemmet måste prövas utifrån individuella förhållanden och får inte avslås enbart med hänvisning till att permanent uppehållstillstånd saknas. Om ansökan om hemtjänst avslås med hänvisning till att det är Migrationsverket som ansvarar måste det även göras en prövning enligt 2 kap 1§ Sol utifrån kommunens yttersta ansvar.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för äldreomsorg. Det lokala pensionärsrådet har haft möjlighet att lämna synpunkter på ärendet. Rådet ställer sig positiva till utredningens förslag.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget och anser att det är viktigt att riktlinjerna är så tydliga som möjligt och att dessa återkommande revideras för att upprätthålla likställigheten i staden och stärka rättssäkerheten för den enskilde. De föreslagna riktlinjerna ger att bra stöd och vägledning för biståndshandläggarna i det praktiska arbetet med de individuella behovsbedömningar som alltid ska göras.

Förvaltningen har valt att belysa några punkter i riktlinjerna och kommentera dessa.

Det nya stycket om särskilt utsatta grupper ger ett förtydligande av hur handläggarna ska arbeta med äldre med särskild problematik. De personer över 65 år som lever i missbruk och/eller hemlöshet samt även våldsutsatta som biståndsbedömarna möter i sitt dagliga arbete har ökat under senare år. Förvaltningen ser det som mycket positivt att riktlinjerna nu understryker att samarbete ska ske mellan de olika verksamhetsområdena inom socialtjänsten i dessa ofta komplexa ärenden. Riktlinjerna beskriver att Stockholms stads program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck 2017-2020 ska användas vid handläggningen i sådana ärenden. Förvaltningen föreslår att det även hänvisas till Stockholms stads program mot hemlöshet 2014-2019 i riktlinjerna.

Riktlinjerna har uppdaterats med de nya regler som gäller i Stockholms stad Om anställning av anhörigvårdare. I stycket räknas aktuella kriterier som ska gälla upp om anhöriganställning övervägs. Riktlinjerna är tydliga och underlättar handläggarens arbete med dessa ärenden.

Stycket om mat och måltider har förtydligats mot tidigare och vikten av att bedöma de individuella behoven understryks. Att riktlinjerna nu tar upp att olika individuella skäl kan påverka vilken mat som ska lagas och att tiden för det kan variera är positivt. Likaså att det anges att det är viktigt att tillse att nattfastan inte överstiger 11 timmar.

Riktlinjerna om egenvård är delvis otydliga i gällande anvisningar. I förslaget förtydligas att egenvård är en hälso- och sjukvårdsåtgärd där legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal bedömt att en person själv kan utföra åtgärden. Om behov av att praktiskt utföra åtgärden behövs kan den beviljas som bistånd enligt socialtjänstlagen. I de fallen ska den legitimerade yrkesutövaren skriftligt dokumentera att

det handlar om egenvård och översända dokumentet till biståndshandläggaren.

I stycket om företrädare för den enskilde vid kontakter med myndigheten föreslår förvaltningen att det även ska stå att myndigheten enligt Förvaltningslagen kap 6 har rätt att avvisa ombud som bedöms som oskickliga, oförståndiga eller på annat sätt olämpliga. En lagändring om framtidsfullmakter trädde i kraft den 1 juli 2017. Förvaltningen anser att avsnittet om framtidsfullmakter ska utvecklas och ge en konkret beskrivning av hur och om detta kommer att påverka handläggningen.

När det gäller hemtjänstinsatser ska biståndshandläggaren alltid göra en individuell bedömning av vilka insatser den enskilde behöver. Rambeslut om tid grundat på den enskildes behov tillämpas i Stockholm sedan 2017. Detta innebär ökad frihet för den enskilde att tillsammans med utföraren göra upp när och hur de beviljade insatserna ska utföras. Med hänsyn till det tycker förvaltningen att riktlinjerna om innehållet de olika insatserna är för detaljerade.

Förvaltningen välkomnar det nya förslaget om fördelning av nya ansökningar till särskilt boende i Stockholm från personer i andra kommuner. Fördelningen av ansökningar har hittills varit ojämn då vissa stadsdelsförvaltningar som har populära boenden inom sitt område fått många ansökningar. I det nya förslaget ska service-nämnden ansvara för fördelningen av ansökningar mellan stadsdelarna enligt en fördelningsnyckel. På så sätt blir det en jämnare och mer rättvis fördelning av ärenden.

Stycket om servicehus behöver revideras innan beslut om de nya riktlinjerna fattas. Slutrapporten om servicehus som äldreförvaltningen gjort är ute på remiss och beslut förväntas komma i höst. Rapporten föreslår att servicehusen ska ingå i valfrihetssystemet samt nya kriterier för att beviljas servicehusboende där oro och ensamhet blir en del. De nuvarande riktlinjerna är otydliga och har lett till att stora skillnader i bedömningarna av servicehusansökningar. Olika praxis har utvecklats i olika stadsdelsförvaltningar vilket inte är förenligt med likställighetsprincipen.

Jämställdhetsanalys

Kvinnor är i majoritet inom äldreomsorg totalt. Riktlinjerna fokuserar på den enskilde och dennes behov och hur denne kan tillförsäkras skälig levnadsnivå. Bedömningen är att förslaget inte ger några konsekvenser för invånarna oavsett om de är kvinnor eller män. Vid

behovsbedömningen av insatser bör jämställdhetsperspektivet beaktas och eventuella skillnader mellan män och kvinnor om behov och utförande uppmärksammas.

Bilaga

Riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg.